

Володимир Мещеряков,
Управління з питань охорони об'єктів культурної спадщини
Одеської міської ради,
Одеський національний морський університет,
Факультет воднотранспортних і шельфових споруд
email: mvn5@ukr.net
ORCID: 0000-0003-0930-8784

МЕТОДИ, ВИКОРИСТАНІ ПРИ ФОРМУВАННІ ТРАДИЦІЙНОГО ХАРАКТЕРУ ІСТОРИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА СОБОРНОЇ ПЛОЩІ В ОДЕСІ (УКРАЇНА) З ВІДТВОРЕННЯМ ВТРАЧЕНОГО ОБ'ЄКТА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – СПАСО-ПРЕОБРАЖЕНСЬКОГО КАФЕДРАЛЬНОГО СОБОРУ

© Мещеряков В., 2021

Анотація. У статті представлені основні методи дослідження, які були використані для відтворення видатного втраченого об'єкта культурної спадщини України – Спасо-Преображенського кафедрального собору в Одесі в 1999-2010 роках. Методи, що використовувалися при відтворенні Собору, умовно розділені на дві групи: перша група стосується формування традиційного характеру історичного середовища Соборної площі та фасадів при відтворенні Собору, друга – формування образу відтворюваного Собору, в тому числі його інтер'єрів. У статті представлений 21 метод з першої групи, ці методи використовувались при дослідженні та формуванні традиційного характеру історичної середовища Соборної площі та фасадів Собору, а саме: санації забудови, виявлення нашарувань, системного підходу, відповідності прототипу, польових досліджень, археологічних досліджень, архітектурних та геодезичних обмірів, аналізу та синтезу, гіпотез, архітектурної янтри, парадигм, фотографічної реконструкції, прототипів, моделювання, логіки, інформування громадян, співставлення, мозкового штурму, візуальної штори, технологічності, збірності. Методи, що використовувалися при відтворенні Собору, сприяли прийняттю найбільш прийнятних наукових та проектних рішень як в частині формування традиційного характеру історичного середовища Соборної площі Одеси, так і в частині формування образу кафедрального Собору, у тому числі інтер'єрів його Верхнього та Нижнього храмів. Стаття може бути корисна фахівцям, що працюють у сфері відтворення видатних втрачених об'єктів культурної спадщини.

Ключові слова: методи архітектурних досліджень, втрачений об'єкт культурної спадщини, історія відтворення кафедрального собору в Одесі, Україна.

Постановка проблеми

У 1936 році в Одесі був варварським чином зруйнований найбільший храм Північно-Західного Причорномор'я – Спасо-Преображенський собор на Соборній площі. До цього часу Собор піддався узаконеному радянською державою пограбуванню цінностей зі знищенням реліквій. Починаючи з 1991 року, на ініціативній основі, творчий колектив архітекторів і

студентів Одеського інженерно-будівельного інституту почав займатися збором вихідних даних і розробкою проекту відтворення цього видатного втраченого об'єкта культурної спадщини України. У 1999 році колектив архітекторів комунального підприємства «Одспроєкт» виграв всеукраїнської відкритий конкурс на кращий проект відтворення храму і став розробляти науково-проектну документацію, згідно з якою у 2000 році на Соборній площі почалися будівельно-монтажні роботи. Починаючи з 2002 року науково-проектну документацію по архітектурно-декоративному оздобленню фасадів та інженерному забезпеченню Собору, інтер'єрам Нижнього і Верхнього храмів, Андріївського залу, хрестильні для дітей і дорослих – розробляла архітектурна майстерня «М-Студіо». При проведенні комплексу підготовчих робіт, розробці ескізного проекту, робочої документації, проектів інтер'єрів, наукового супроводу та авторського нагляду, авторами були використані наукові і практичні методи досліджень, що допомогло обґрунтувати і прийняти до реалізації рішення, які згодом були деталізовані в науково-проектній документації. Методи, які автори використовували при відтворенні Собору, умовно розділені на дві групи. Перша група стосується формування традиційного характеру історичного середовища Соборної площі і друга – формування образу відтворюваного Собору, в тому числі його інтер'єрів. У статті наведено 21 метод з першої групи, ці методи були використані при дослідженні і формуванні традиційного характеру історичного середовища Соборної площі та фасадів Собору.

Актуальність дослідження

За останні сто років внаслідок революцій, воєн і стихійних лих світова спадщина зазнала значних втрат видатних нерухомих об'єктів, які мали велике значення не тільки як матеріальні свідчення минулого, а й як традиційні духовні цінності для громадян і цілих народів, без яких їхнє майбутнє може бути неповноцінним. Ця тема розглядалася на 41-ій сесії Комітету всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, яка проходила в Кракові (Польща) у липні 2017 року. Професорка Христина Камерон, яка була президентом Комітету у 1990 і у 2008 роках, у своїй статті (ЮНЕСКО, 2021) прогнозувала перегляд ставлення більшості фахівців до питання про можливість і необхідність відтворення втрачених пам'яток, які є загальним надбанням: «Безпрецедентне знищення культурної спадщини по всій планеті, яке прийняло в наш час небаченого розмаху, актуалізує питання про відтворення важливих втрачених культурних і історичних об'єктів. Саме тому, незважаючи на опозицію частини фахівців, Комітет всесвітньої спадщини ЮНЕСКО все більше схиляється до підтримки відтворення пошкоджених або знищених пам'яток».

Мета статті

Інформувати фахівців у сфері охорони культурної спадщини про досвід застосування наукових і практичних методів, використаних при формуванні традиційного характеру історичного середовища Соборної площі з відтворенням видатної втраченої пам'ятки – Одеського кафедрального Спасо-Преображенського собору в 1991-2010 роках. Ці методи можуть бути застосовані в подібних роботах для інших історичних місць.

Аналіз досліджень і публікацій

Естетичну якість просторового сприйняття, гармонізацію історичного середовища, аспекти його реабілітації, реставрації, формування та реконструкції розглянуто у працях М.В. Бевза, Ю.І. Криворучко, В.П. Мироненко, О.Л. Михайлишин, Г.О. Осиченко,

О.І. Ремізової, О.В. Рибчинського, В.І. Проскуракова. Складні питання проектування в історичному середовищі досліджені в наукових працях Л.М. Ковальського, В.В. Куцевича, Ю.Г. Лосицького, В.І. Соченка, а темі збереження і охорони культурної спадщини присвячені роботи В.В. Вечерського, А.І. Звіряки, Ю.В. Івашко, Б.В. Колоска, І.В. Коротун, М.М. Кучерука, Т.П. Майстерчук, Р.І. Могитича, О.П. Олійник, О.А. Пламеницької, Л.В. Приб'єги, О.М. Сердюк, К.Т. Черкасової.

Виклад основного матеріалу

Нижче наведено найважливіші методичні заходи першої групи, які стосуються формування традиційного характеру історичного середовища Соборної площі та відтворення фасадів Собору.

Санація забудови – виявлення новозбудованих дисонуючих об'єктів з розглядом можливості їх знесення в короткостроковій або довгостроковій перспективі. Серед таких об'єктів в межах центральної частини Соборної площі були підземні громадські туалети, павільйон кафе з літнім майданчиком, дитячий майданчик і фонтан на місці вівтаря зруйнованого Собору. Ці об'єкти були демонтовані у 1999-2001 роках. У забудові, що виходить фасадами на Соборну площу (рис. 1), був зафіксований один зведений в 90-і роки дисонуючий капітальний об'єкт, розташований в її південно-східній частині. В даний час цей об'єкт не знесений, а реконструюється (рис. 2).

Рис. 1 Ситуаційний план.
Архів В. Мещерякова

Рис.2 Дисонуючий об'єкт.
Архів В. Мещерякова

Рис. 3 Нашарування на історичній будівлі. Архів В. Мещерякова

Виявлення нашарувань на вуличних фасадах історичних будівель показало численні дисонуючі прибудови, надбудови, вивіски, об'єкти реклами та благоустрою (рис. 3). На дворових фасадах ситуація ще більш гнітюча. Наявність численних дисонуючих нашарувань на фасадах свідчить про відсутність політичної волі керівництва міста у збереженні традиційного характеру історичного середовища Одеси.

Використання так званого **методу системного підходу**, за допомогою якого були систематизовані дослідження системи розселення України, територіального планування, планування історичних населених місць, історичних ареалів в цілому і найбільш цінних їх територій, а також конкретні ансамблі і об'єкти культурної спадщини, в тому числі втрачені (Meshcheriakov, 2020).

Відповідність прототипу, за допомогою якого, при використанні наявної іконографії та історичних описів і документів (рис. 4, 5), автори відтворювали у науково-проектній документації архітектурно-планувальні, об'ємно-просторові та декоративно-художні рішення, силуети, архітектурні деталі, що було використано у відтвореному Соборі (Meshcheriakov, 2017a).

*Рис. 4 Історична будівля Собору(1903)
Архів В. Мещерякова*

*Рис. 5 Відтворена будівля Собору (2005)
Архів В. Мещерякова*

Натурне обстеження, під час якого були виявлені існуючі споруди, малі архітектурні форми та зелені насадження на Соборній площі, зафіксовано їх місце розташування, узагальнено архітектурно-стильові особливості і стан навколишньої історичної забудови (рис. 6), запланований об'єм необхідних робіт.

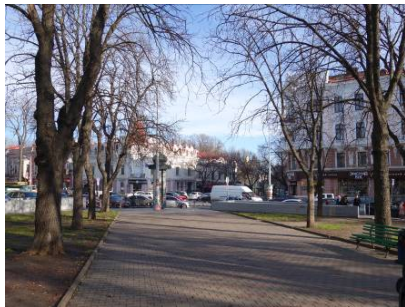

Рис. 6 Натурні обстеження Соборної площі. Архів В. Мещерякова

Археологічні дослідження, за результатами яких було складено відповідний звіт про існування культурного шару, археологічних та історичних знахідок, а також було відкрито для обмірів і подальших досліджень збережені фрагменти фундаментів зруйнованого Собору (рис. 7).

Рис. 7 Археологічні дослідження. Архів В. Мещерякова

Архітектурні та геодезичні обміри, за результатами та на підставі яких були розроблені та уточнені архітектурно-планувальні і об'ємно-просторові рішення (рис. 8), та які було покладено в основу рішень науково-проектної документації (рис. 9), а згодом відтворено Одеський кафедральний Спасо-Преображенський собор.

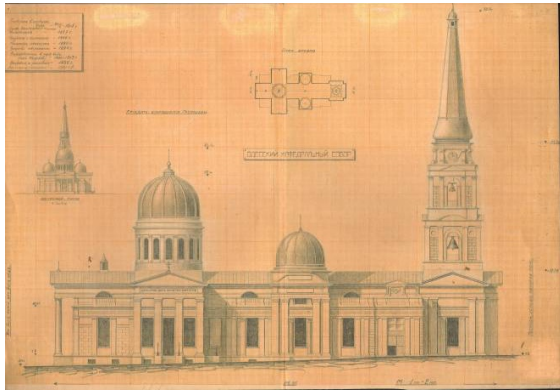

Рис. 8 Архітектурний обмір (1936 р.).
Архів Історико-краєзнавчого музею м. Одеси

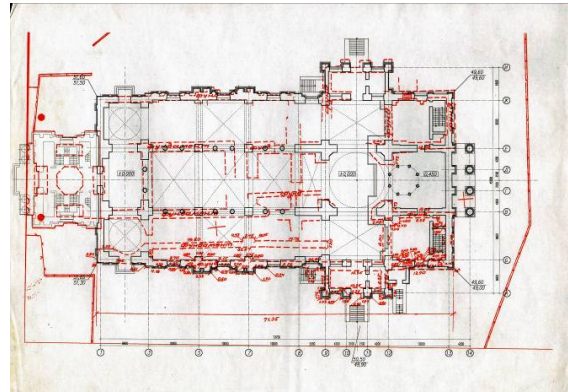

Рис. 9 Геодезичний обмір та план Собору (2000 р.).
Архів В. Мещеракова

Аналіз та синтез, за якими було вивчено вплив природно-кліматичних, соціально-економічних та матеріально-технічних факторів на об'єкт дослідження, складено етапи трансформації забудови Соборної площі, досліджено еволюцію змін її функціонального призначення, визначені об'єкти вибору та побудовано дерево рішень, показаний шлях рішень (рис. 10) та інші.

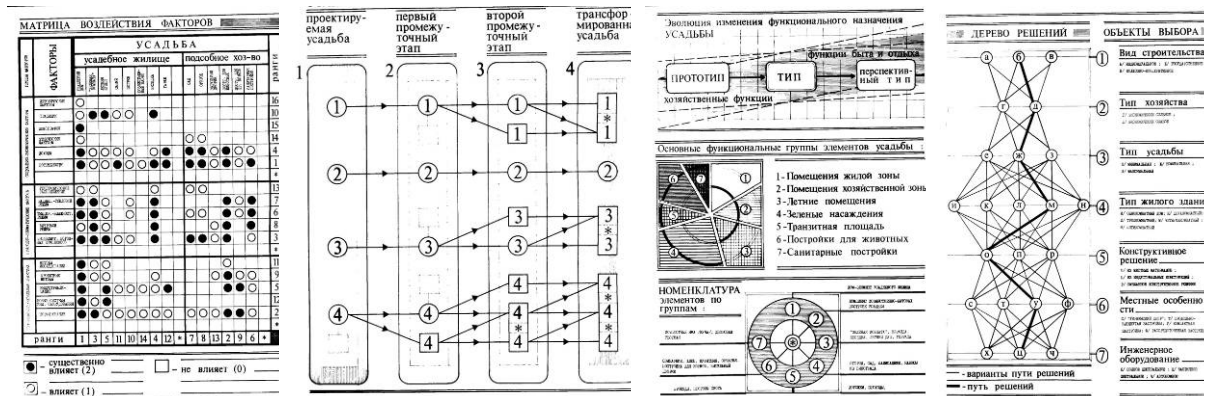

Рис. 10 Сучасні універсальні методи наукових досліджень.
Архів В. Мещеракова

Завдяки **методу гіпотез** у 1993 році було обґрунтовано необхідність відтворення зруйнованого у 1936 році Одеського кафедрального Спасо-Преображенського собору на Соборній площі як центру духовного життя міста (Meshcheriakov, 2017b). Основна гіпотеза дослідження базувалася на тому, що відтворення духовності у мешканців міста неможливе без відтворення головного храму Одеси на її центральній площі (рис. 11, 12). А відсутність духовності унеможливує сталий розвиток міста та матеріальну складову у кишенях її мешканців.

Архітектурна ятра, на принципах якої побудовано структуру духовних споруд міста з центром у головному вівтарі Одеського кафедрального Спасо-Преображенського собору на Соборній площі. Для цього сформовано мапу (рис. 13, 14), на яку нанесено всі відомі існуючі і зруйновані храми різних конфесій та засобами геометрії досліджені закономірності їх розташування. З'ясувалося, що більшість храмів Одеси знаходяться в місцях перетину ліній і створюють таким чином духовну мережу, яка покриває всі райони міста. За північно-східною діагоналлю розташована вісь Потьомкінських сходів, внизу яких розміщувалася зруйнована морська Свято-Миколаївська церква. Доповнити структуру інформаційно слід даними про

геологію, тектонічні розломи, геомагнітні лінії і іншими даними, в тому числі дослідженнями екстрасенсів. У місцях перетину ліній, де немає духовних об'єктів, можливо і доцільно їх розміщення у майбутньому.

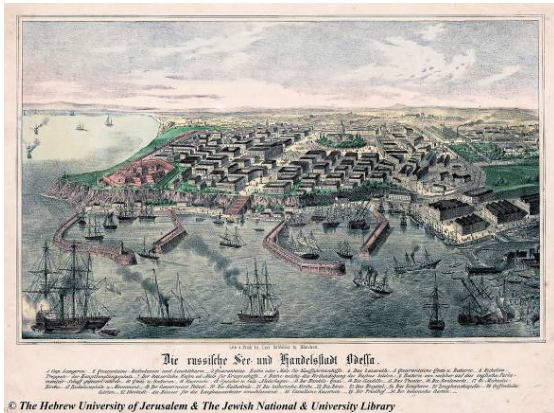

Рис. 11 Образ Одеси XIX століття
Архів The Hebrew University of Jerusalem

Рис. 12 Центр Одеси з відтвореним Собором
Архів О. Куцького

Рис. 13 Карта Одеси XIX століття
Архів В. Мецержякова

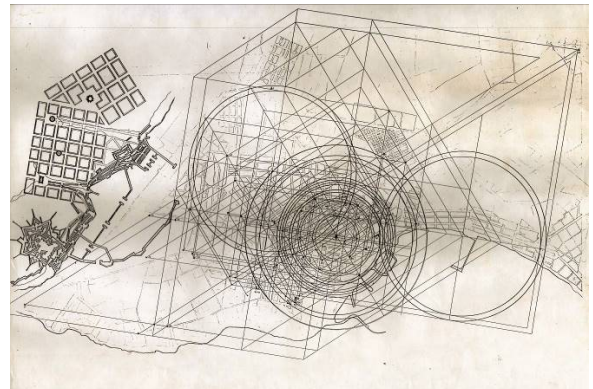

Рис. 14 Структура духовних об'єктів Одеси
Архів В. Мецержякова

Парадигми, які відображають різні погляди та можливі варіанти щодо формування традиційного характеру історичного середовища або відтворення втрачених об'єктів культурної спадщини. Найбільш прийнятним для історичного середовища міст можливий варіант збереження його автентичності. Якщо таке середовище вже частково зруйноване, найбільш прийнятним є варіант його формування з урахуванням принципу традиційності. На даній історичній території розміщувалися видатні втрачені об'єкти культурної спадщини, тому розглядалась можливість їх відтворення.

Фотограмметрична реконструкція в першу чергу дозволяє уточнити висотні позначки відтворюваного об'єкта. Наприклад, висотна відмітка по хресту дзвіниці Собору у відповідності з архітектурними обмірами, виконаними студентами під керівництвом інженера Ф.В. Моцакова у 1936 році (рис. 8) значиться як 75,7 метрів. А фотограмметрична реконструкція дзвіниці, виконана під керівництвом к.т.н., доцента В.В. Білоуса у 2000 році (рис. 15), показала позначку у 77,0 метрів. В результаті аналізу такої інформації, було прийняте рішення використовувати дані фотограмметрії 2000 року і відтворена у 2001 році дзвіниця по хресту має позначку в 77 метрів. Основні висотні позначки будівлі Собору були прийняті на підставі наявних відміток дзвіниці, яка була побудована як перша черга комплексу в 2001 році (рис. 15).

Рис. 15. Графічні матеріали фотограмметрії та схем співставлення висотних позначок.
Архів В. Мещерякова

Макетування в першу чергу дозволило оцінити об'ємно-просторові характеристики об'єкта архітектури і уявити його зовнішній вигляд та внутрішнє оздоблення. За час розробки науково-проектної документації з 1991 по 2010 роки були виготовлені чотири макети будівлі Собору для різних цілей. Перший макет був виготовлений в 1993 році на архітектурному факультеті Одеського інженерно-будівельного інституту в межах розробки першої редакції комплексного дипломного проекту відтворення Одеського кафедрального Спасо-Преображенського собору (Meshcheriakov, 2017b). Другий макет був виготовлений у 2000 році у складі ескізного проекту відтворення Собору, який розглядався на науково-методичній раді з питань охорони та реставрації пам'яток містобудування та архітектури при Держбуді України (рис. 16). Решта макетів була виготовлена для збору коштів на відтворення Собору, тому що бюджетні гроші на відтворення храму не виділялися.

Рис. 16 Макети Собору, виготовлені з 1993 по 2000 рік. Архів В. Мещерякова

Моделювання з використанням архітектурних програм стало сучасним методом роботи проєктувальників. Розробка цифрових 3D моделей значно спростило процеси проєктування і прийняття рішень (рис. 17). Одним з нюансів процесу проєктування Собору було те, що спочатку були розроблені двомірні фасади, на них співвідношення пропорцій верху стін дзвіниці і низу її шпиля виглядало композиційно правильно. Коли ми зробили на підставі двомірних креслень тривимірну модель і розгорнули її в $\frac{3}{4}$, стіни стали сприйматися по ширині діагоналі, а діаметр низу шпиля залишився в сприйнятті такого ж розміру, як і в двомірному зображенні. Маса низу шпиля дзвіниці виглядала як рудимент по відношенню до маси стін в діагональному ракурсі. В результаті цих заходів автори своєчасно змінили завдання для конструкторів шпиля дзвіниці, збільшивши діаметр його низу до пропорційного стін розміру, а колектив конструкторів вніс зміни до розділу проекту «металеві конструкції» і передав його замовнику.

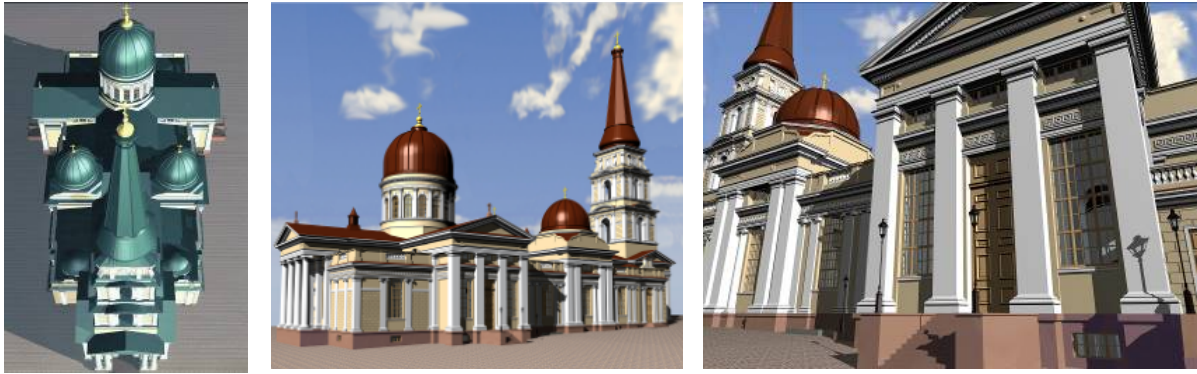

Рис. 17. 3D моделі відтвореного Собору. Архів В. Мещеракова

Логіка дозволяла прийняти найбільш прийнятні рішення на всіх етапах роботи. Історичний Собор будувався по черзі. Спочатку була побудована церква, потім окремо розташована дзвіниця. Згодом вони були з'єднані трапезною і стали єдиною спорудою, а вузький вхід до дзвіниці став основним входом до Собору. Розширити цей вхід і зробити його порталом в той час можливості не було, так як дзвіниця мала конструктивні проблеми, які вимагали посилення і збільшення маси фундаментів та стін нижнього ярусу. Виходячи з цього, західний фасад дзвіниці залишався з плоскими пілястрами, а головний вхід до Собору – занадто вузьким. При сучасному відтворенні Собору з'явилася технічна можливість зробити головний вхід у вигляді урочистого portalу, з виступаючим портиком і широким дверним отвором. Така можливість була використана і обґрунтована у складі науково-проектної документації, що було затверджено в установленому порядку (рис. 18). Це лише один приклад використання методу Логіки в процесі відтворення храму.

Рис. 18. Логіка прийняття рішень при проектуванні portalу Собору. Архів В. Мещеракова

Інформування громадян Одеси, які на свої гроші відтворювали головний храм міста, мало дуже велике значення. На думку авторів, церква має більшу цінність і значимість, якщо вона побудована на кошти прихожан, а не держави. На відтворення Собору передбачалося виділення бюджетних коштів в рамках «Програми відтворення видатних втрачених пам'яток історії та культури України», затвердженої постановою Кабінету Міністрів України № 700 від 23 квітня 1999 року, в яку він був включений. Але кошти з бюджетів усіх рівнів виділено не було, тому храм будувався на пожертви громадян і гостей Одеси. Для збору коштів був створений Чорноморський Православний фонд, який використовував різні форми, в тому числі благодійні телемарафони і концерти. 10 листопада 2001 року Чорноморський Православний фонд спільно з телекомпанією РІАК провів благодійний марафон зі збору коштів на другу чергу будівництва відновлюваного Одеського кафедрального Спасо-Преображенського собору, який приніс 573012

гривень і 15 копійок. Такий же марафон відбувся 7 грудня 2002 року загальна сума пожертвувань від одеситів і підприємств міста склала 579 283 гривні. Таких заходів було багато, при їх проведенні, як правило, використовувалися демонстраційні матеріали проекту відтворення Собору. В ході відтворення Собору проводилися також різні інформаційні акції за участю перших осіб держави, в тому числі в стіну Верхнього храму було закладено капсулу з Посланням нащадкам. Собор традиційно відвідують гості Одеси, яких інформують про значимість для городян факту відтворення цього храму (рис. 19).

Рис. 19 Інформаційні заходи щодо інформування про відтворення Собору. Архів В. Мецєрякова

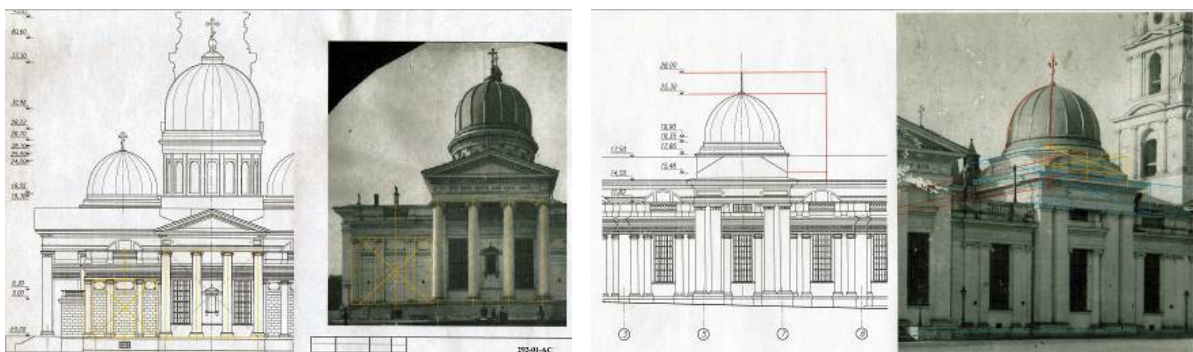

Рис. 20 Приклади використання методу Співставлення для коригування проекту фасадів. Архів В. Мецєрякова

Співставлення використовувалося авторами для уточнення у проекті пропорцій фасадів і силуетів куполів відтворюваного Собору у порівнянні його з прототипом. Спочатку на історичних фотографіях позначалися лініями пропорції того чи іншого фрагмента фасаду або силуету покриття (купола), потім ці лінії переносилися на аналогічний фрагмент фасаду проекту, який коригувався в разі потреби (рис. 20). Цей метод в числі інших методів графічного аналізу показав свою ефективність при розгляді прийнятих проектних рішень як проектантами, так і експертами (Мецєряков, 2018).

Мозковий штурм найчастіше використовувався у випадках виникнення різноманітних проблем в ході проведення робіт, коли у підрядників були обґрунтовані пропозиції щодо внесення змін у проектні рішення. Теми нарад були найрізноманітніші, від конструкцій, технологій і організації робіт, до декоративно-художнього оздоблення фасадів та інтер'єрів. Подібні наради відбувалися досить часто, іноді по кілька разів на день (рис. 21). Їх результати оформлялися протоколом або заносилися в журнали авторського нагляду, які стали невід'ємною частиною науково-проектної документації.

*Рис. 21 Робочі наради щодо вирішення поточних проблем процесу відтворення Собору.
Архів В. Мецєрякова*

*Рис. 22 Приклад використання методу Візуальної штори в архітектурі фасадів госпблоку.
Архів В. Мецєрякова*

Візуальні штори використовувалися нами коли була необхідність щось заховати від очей перехожих на вулиці або прихожан в інтер'єрах храму. Найбільш характерний приклад використання цього методу наведено на рис. 22. На даху госпблоку ми розмістили типову газову топкову, яка мала дуже непривабливий зовнішній вигляд. Ми не стали переробляти її фасади, а «сховали» від очей перехожих за високим парапетом.

Технологічність була використана у багатьох випадках, коли було потрібно скоротити терміни будівництва при збереженні якості робіт. Наприклад, шпиль дзвіниці був запроєктований збірним і складався з чотирьох частин. Металоконструкції кожної з цих частин були виготовлені в заводських умовах і доставлені на будівельний майданчик. Тут, на позначці землі, вони були обшиті деревом і покриті міддю для подальшого монтажу (рис. 23). Якби оздоблення відбувалося на проектній позначці, терміни робіт були б збільшені, а якість могла бути гірше.

Збірність полягала в можливості монтажу великих елементів конструкцій на проектну відмітку з використанням підймальних пристроїв (рис. 24). Така можливість була передбачена науково-проектною документацією і реалізована підрядними організаціями при будівництві Собору, а також при підйманні дзвонів через спеціально запроєктовані монтажні отвори у конструкціях дзвіниці.

*Рис. 23. Приклад застосування методу Технологічності для прискорення робіт та поліпшення якості.
Архів В. Мецєрякова*

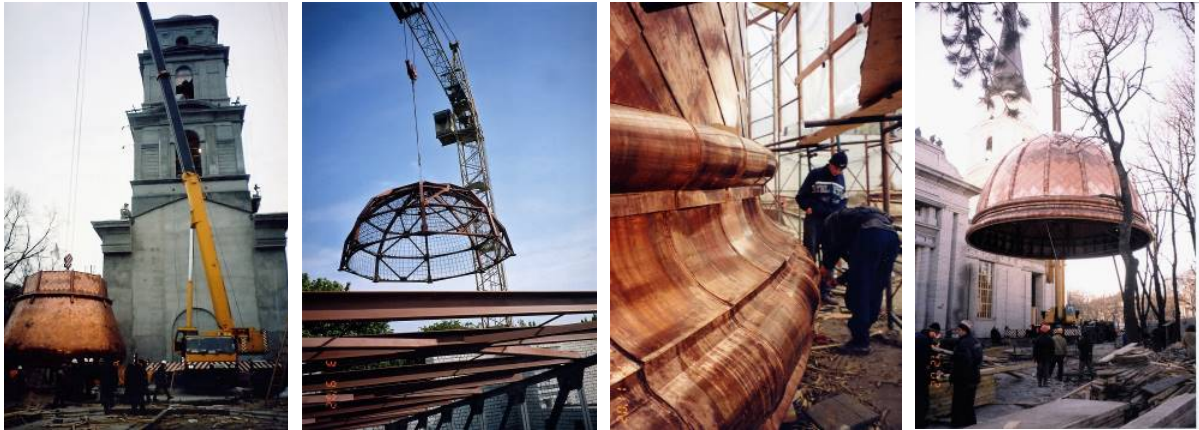

Рис. 24 Монтаж великих елементів конструкцій Собору на проектні позначки.
Архів В. Мещеракова

Висновки

У статті наведені основні методи, які були використані при розробці науково-проектної документації, формуванні традиційного характеру історичного середовища Соборної площі і відтворенні Одеського кафедрального Спасо-Преображенського Собору (Meshcheriakov, 2018). Відтворення видатних втрачених об'єктів культурної спадщини – процес індивідуальний і унікальний в кожному випадку. Досвід відтворення Старого міста у Варшаві (UNESCO, 2014), Фрауенкірхе в Дрездені (MDR, 2020), Михайлівського Золотоверхого (Українська Церковна Архітектура, 2020) та Успенського (Вечерський, 2002) соборів у Києві та інших має велике значення для фахівців-архітекторів, які працюють в історичному середовищі і з відтворюваними цінними об'єктами архітектури. Наукові і практичні методи, використані при формуванні історичного середовища Соборної площі Одеси і при відтворенні Одеського кафедрального Спасо-Преображенського собору, можуть бути застосовані в подібних роботах для інших історичних місць.

Використана література:

MDR, 2020. *Die Frauenkirchen in Dresden*. [online] Available at: <<https://www.mdr.de/zeitreise-regio/staedte/dresden/zeitreise-dresden-frauenkirche100.html>> [Accessed at: 24.02.2020].

Meshcheriakov, V. M., 2020, Modeling and logic of decision-making when forming the traditional character of the historical environment of Odessa Cathedral Square, Ukraine. *SWorldJournal*, Issue №6, Part 6. December 2020, P.87-91.

Meshcheriakov, V., 2017a. *The reconstruction of the Transfigured Savior Cathedral in Odessa, Ukraine*. Odessa: Feniks.

Meshcheriakov, V., 2017b, Students Projects of Odessa Transfiguration Cathedral Re-creation. *Architectural studies*, Volume 3, Number 2, p.105-108.

Meshcheriakov, V., 2018. Recreation of a central element of the structure of spiritual buildings in Odesa – Transfiguration cathedral in 1991-2010. *Środowisko Mieszkaniowe*, 24, p.164-167.

UNESCO, 2014. *Historic Centre of Warsaw* [online] Available at: <<http://whc.unesco.org/en/list/30>> [Accessed at: 22.01.2021]

Вечерський, В.В., 2002. *Втрачені об'єкти архітектурної спадщини України*: Київ: НДІТІАМ.

Мещеряков, В. М., 2018. Визначення пропорцій будівлі в ескізному проекті відтворення Одеського кафедрального Спасо-Преображенського собору. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*, 52. Київ: КНУБА, С.343-350.

Українська Церковна Архітектура, 2020. *Михайлівський Золотоверхий собор Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря (київська школа) 1108 — 1113 pp.* [online] Доступно: <<https://parafia.org.ua/UCA/church/myhajlivskij-zolotoverhij-sobor-svyato-myhajlivskoho-zolotoverhoho-monastyrya-kyjivska-shkola>> [дата звернення: 19.01.2021].

ЮНЕСКО, 2021. *Нужно ли восстанавливать всемирное наследие?* [online] – Доступно: <<https://ru.unesco.org/courier/iyul-sentyabr-2017-g/nuzhno-li-vosstanavlivat-vsemirnoe-nasledie>> [дата звернення 21.06.2021].

Referenses

Vechersky, V.V., 2002. *Lost objects of architectural heritage of Ukraine*: Kyiv: NDITIAM.

Meshcheryakov, V.M., 2018. yznachennya proportsiy budivli v eskiznomu proekti vidtvorennya Odes'koho kafedral'noho Spaso-Preobrazhens'koho soboru. *Modern problems of architecture and urban planning*, 52. Kyiv: KNUBA, P.343-350.

Ukrayins'ka Tserkovna Arkhitektura, 2020. *St. Michael's Golden-Domed Cathedral of St. Michael's Golden-Domed Monastery (Kyiv School) 1108 - 1113* [online] Available: <<https://parafia.org.ua/UCA/church/myhajlivskij-zolotoverhij-sobor-svyato-myhajlivskoho-zolotoverhoho-monastyrya-kyjivska-shkola>> [appeal date: 19.01.2021].

UNESCO, 2021. *Is it necessary to restore the world heritage?* [online] - Available: <<https://ru.unesco.org/courier/iyul-sentyabr-2017-g/nuzhno-li-vosstanavlivat-vsemirnoe-nasledie>> [accessed 21.06.2021].

Volodymyr Meshcheriakov,

Department for protection of cultural heritage sites

Odessa city council,

Odesa National Maritime University,

Faculty of Water Transport and Offshore Facilities

email: mvn5@ukr.net

ORCID: 0000-0003-0930-8784

METHODS USED IN THE FORMATION OF THE TRADITIONAL CHARACTER OF THE HISTORICAL ENVIRONMENT OF CATHEDRAL SQUARE IN ODESSA (UKRAINE) WITH THE RECONSTRUCTION OF THE LOST OBJECT OF CULTURAL HERITAGE – TRANSFIGURATION CATHEDRAL

© Meshcheriakov V., 2021

Abstract. In 1936, in Odessa, the largest temple of the North-Western Black Sea region, the Transfiguration Cathedral on Cathedral Square, was barbarously destroyed. By this time, the Cathedral had undergone the robbery of valuables, legalized by the Soviet state, with the destruction of relics. Since 1991, on an initiative basis, the creative team of architects and

students of the Odessa Civil Engineering Institute began to collect initial data and develop a project to recreate this outstanding lost object of the cultural heritage of Ukraine. In 1999, the team of architects of the communal enterprise "Odesproject" won the all-Ukrainian open competition for the best project for the reconstruction of the temple and began to develop scientific and design documentation, according to which in 2000 construction and installation work began on Cathedral Square. Since 2002, scientific and project documentation on the architectural and decorative finishing of the facades and engineering support of the Cathedral, the interiors of the Lower and Upper Churches, the Andreevsky Hall, baptisms for children and adults - was developed by the architectural studio "M-Studio". When carrying out a complex of preparatory work, the development of a draft design, working documentation, interior designs, scientific support and field supervision, the authors used scientific and practical research methods, which helped to substantiate and accept decisions for implementation, which were subsequently detailed in the scientific and design documentation.

The article presents the main research methods that were used to recreate the outstanding lost cultural heritage of Ukraine – Transfiguration Cathedral in Odessa, 1991-2010. The methods used in the reconstruction of the Cathedral are conditionally divided into two groups: the first group concerns the formation of the traditional character of the historical environment of the Cathedral Square and the second - the formation of the image of the restored Cathedral, including its interiors. Presents 21 methods from the first group, these methods were used in the study and formation of the traditional character of the historical environment of the Cathedral Square and the facades of the Cathedral: Building sanitation, Revealing layers, System approach, Compliance with the prototype, Field surveys, Archaeological research, Architectural and geodetic measurements, Analysis and Synthesis, Hypotheses, Architectural Yantra, Paradigms, Photogrammetric Reconstruction, Prototyping, Modeling, Logic, Citizens Informing, Comparison, Brainstorming, Visual Shading, Manufacturability, Collectiveness. The methods used in the reconstruction of the Cathedral contributed to the adoption of the most acceptable scientific and design decisions both in terms of the formation of the traditional character of the historical environment of Odessa Cathedral Square, and in the formation of the image of the Cathedral, including the interiors of its Upper and Lower Temples. The article can be useful for specialists working in the field of reconstruction of outstanding lost objects of cultural heritage.

Key words: methods of architectural research, lost cultural heritage object, history of recreation The Cathedral.